

מראי מקומות- זכחים ע"ח

- (א) **נתערב בדם פסולין ישפך לאמה- ע' במקור**
 ברוך (א', י"ב, ד"ה וראיתי), שהביא מה שהק' **הערוך לנו** ביבמות (צ'), דא"כ אמרי' כאן דשופכין הדם בידים לאמה, שהוא איסור תורה בקדשים כשרים, והרי מבואר לקמן דמה דפסולין לזריקה הוא רק מדרבנן, וא"כ איך עוקרין דבר מן התורה בקום ועשה. וכ' המקור ברוך דבאמת בדברי רש"י לקמן (פ"ב) מבואר דלא היו שופכין הדם מיד לאמה, אלא היו ממתנינים עד שקיעת החמה, ואז הי' הדם נפסל ממילא, ושפיר היו שופכין אז לאמה.
- (ב) **ישפך לאמה- הק' הגרי"ז**, הא מבואר ביומא דהדם יוצאין לנחל קדרון ונמכרין לגננין לזבל. ובשלמא הדם שכבר נעשית מצוותו, אז פקע קדושתו, ושפיר מותר ליהנות ממנו. אבל דם קדשים שנתערב, הרי לא נעשית מצוותו, ואף דפסולים הם לזריקה, אבל קדושת הגוף שלהם להיכן הלך. ואף כיון שאין ראויין לזריקה יצאו מידי מעילה דבר תורה, אבל עדיין הוי איסור דאורייתא ליהנות מהם. ואפי' אם אמרי' דהדם פסול בדם של היתר שיצא לנחל קדרון, זה מהני לרבנן, אבל לשי' ר' יהודה, דדם אינו מבטל דם, א"כ איך מוכרין הדם שבנחל קדרון, והניח בקו'.
- (ג) **בדם התמצית ישפך לאמה- כ' המקדש דוד**
 (ט"ז, א') דמבואר ממתני' דדם התמצית אסור בזריקה, וכ' דיש לעי' מהו האיסור. וכ' דלפי מש"כ רש"י **במנחות** (כ"ג) דמה שאין צריך הקטרה ממילא הוי איסור להקטיר, א"ש, די"ל דה"ה כאן, מה שאין צריך לזרוק אסור לזרוק. ועוד כ', די"ל דהאיסור הוא משום ממשקה ישראל, דהיינו, דכיון דדם אסור לישראל לשתות, א"כ, בשלמא הדם דהתורה אמרה שיש מצוה להקריב, א"כ ע"כ גזה"כ הוא דיכול להקריבו, אבל בדם התמצית, דאין מצוה להקריבו, ממילא חזר לאיסור דממשקה ישראל.
- (ד) **בדם התמצית ישפך לאמה- הק' השפת אמת**, אם אמרי' דאפי' אם משהו מדם התמצית דינא הכי, א"כ איך אפשר לזוהר, דהא צריך לקבל כל הדם, וע"כ מתערב בו מעט מדם התמצית. וכ' דאולי כאן מיירי דוקא היכא שהי' דם התמצית בכלי בפנ"ע, ושוב נתערב עם דם כשר, דאולי דוקא בכה"ג יש לגזור, שמא לא יהי' רוב דם הנפש, או אטו דם התמצית בעינייהו, והניח בצ"ע.
- (ה) **לא שנו אלא שנפלו מים לתוך דם, אבל נפל דם לתוך מים, ראשון ראשון בטל- יש לעי'**, לימא להיפוך ג"כ, דאם נפלו מים לתוך דם, דראשון ראשון בטל, וא"כ אפי' אם אין בו מראית דם יהי' כשר לזריקה. כך הק' **בקובץ שעורים** (ח"ב, בכורות אות ד', במאמר המוסגר), ות"י ע"פ דברי **העונג יו"ט**, דכ' דלא מהני ביטול להכשיר חוטין שפסולין לציצית, דביטול אינו מועיל אלא להוריד את דיני הדבר המתבטל מעליו, אבל לא להעלות עליו דינים חדשים. וע"ש שכ' דבאמת זהו מח' ראשונים אם אמרי' כן או לא.
- (ו) **ראשון ראשון בטל- העיר הגרי"ז**, הא לכאוו' טיפה האחרונה שבה נשלם המראית דם לכאוו' אינו בטל, וא"כ יהי' כשר לזריקה. וצידד דאולי אה"נ, אלא דכיון דנתערב בדם פסולין, ישפך לאמה. אבל לפי זה, אם לא נמלך ונתן יהי' כשר. אבל דחה די"ל דכיון דלמעשה שאר הדם מלבד טיפה זו פסול משום דיחוי, א"כ ממילא שוב צריך לשער גם בהמים והדם, וא"כ שוב אין בטיפה זו לבד כנגד המים ודמים הפסולים מראית דם כשר. אבל סיים דלפי"ז לא אתיא כפי ר"י, דלדידי', מין במינו לא בטל.
- (ז) **הפיגול והנותר וכו'- נח' רש"י ותוס' בביאור**
 סוגיין, דרש"י ביאר דע"י הלעיסה הוא מבטל מה שהוא עכשיו המיעוט בפיו, וא"כ נמצא דאע"פ דודאי אכל שיעור של א' מהם, כיון דא' ביטל את חבירו, מ"מ אין ידוע לנו על איזה מהאיסורים עבר, וממילא הוי התראת ספק ואינה התראה. וע"ז הק' תוס', דהא לא

הגמ' ממצה, היינו משום דקיי"ל דאם אינו עובר עליו משום לא תאכל עליו חמץ, אינו יכול לצאת ידי חובת מצה עמה, וא"כ ע"כ עובר עליו משום חמץ, וא"כ טכ"ע לאו גמור

הוא. [ולפי"ז לכא' מיושב קו' רעק"א, דאה"נ, שפיר הוי טכ"ע דאורייתא, ובאמת כוונת הגמ' כן הוא. אלא דלכא' יש להק', מה הי' קו' רבא מהא דחייבת בחלה, מה ראי' יש מזה דהוי דאורייתא ללקות עליו, וצ"ע.]

(ט) **מתיב רבא, עשה עיסה מן חיטין וכו'- והגמ'** מוכיח מזה דטעם כעיקר דאורייתא. וע' **בקובץ שעורים** (פסחים קע"ו) שהביא שהרא"ש בסוף הל' חלה הביא מה שהק' הרמב"ן, דנהי דטעם כעיקר דאורייתא, מ"מ הא עיקרה אורז הוא. וביאר הקו"ש, דהיינו, דס"ל להרמב"ן דע"י טעם כעיקר אין ההיתר נתהפך לאיסור, אלא דהאיסור אינו מתבטל, והביא הרמב"ן מהירושלמי, דטעם הדבר הוא משום גרירה, דנגרר האורז לבא לידי חימוץ ע"י החיטין. ומה שצריך לטעם כעיקר, היינו דבלא"ה, כיון דהחיטין מתבטלין, א"א להם לגרור את האורז. והק' הקו"ש, א"כ נמצא דהרמב"ן ס"ל דא"י צ' להיות מה' מינין כדי לצאת ידי חובת מצה, דהא עיסה זו עיקרה אורז, ומ"מ יוצא בה ידי חובת מצה. אלא דהק', דא"כ אפי' אם טע"כ לאו דאורייתא, הא סכ"ס יכול לבוא לידי חימוץ, וא"כ משו"ה הו"ל לצאת חובתו, והניח בצ"ע. אבל הרא"ש חולק על הרמב"ן, וביאר להיפוך, דבעצם ע"י הטעם נעשה האורז להיות כחיטין, וכשי' רש"י כאן דההיתר נעשה כאיסור, וממילא יכול לצאת ידי חובתו. ומה שצריך הירושלמי להא דגרירה, היינו משום דאפי' אם יש לו דין חיטין, מ"מ הא ג"כ צריך להיות להתחמץ בפועל, דאפי' חיטין שאינם יכולים להתחמץ אינו יכול לצאת ידי חובתו, ולזה צריך גרירה.

(י) **ונשער מין במינו כמין בשאינו מינו- פרש"י,** אמאי מזלזלינן באיסורי למיהדר ולבטלן ברוב, נימא רואין אילה הי' מין ושאינו מינו וכו'. וכ' תוס' דאף דלשון רש"י משמע שהוא סברא מדרבנן, אבל אין לפרש כן, שהרי מתני' מדאורייתא, וכל השמעתא כן. וכ"כ בשטמ"ק (השמטות), דאי מין במינו בטל מן התורה, איך זורקין הדם דנתבטל, אע"כ דמן התורה אין הדם בטל ואמר' רואין. וע'

מצינו התראת ספק כזה, דא' התרה בו על כמה איסורים, והוא ודאי עבר על א' מהם, רק דאינו ידוע איזהו, דאי"ז התראת ספק אלא התראת ודאי, ומה מגרע מה שהתרה בו גם על איסורים אחרים, ומה דלא ידע על איזה מהם עבר. ועוד הק', דלמה עבר בכלל על שום א' מהם, הרי אם א' שהוא הרוב מבטל האחר שהוא המיעוט, אין המיעוט מצטרף עם הרוב להיות כהרוב, דהא אפי' היתר לא מצטרף לאיסור, וא"כ ודאי איסור לא מצטרף עם איסור אחר. ועוד הק', דאם מיירי בג' איסורים, א"כ שפיר י"ל דאין א' מבטל חבירו, די"ל דהב' מבטלין הג', וא"כ נמצא דצריך להיות פטור אכולהו, כיון דכולהו בטל ומבטל. וע' בעולת שלמה דציין מש"כ המשנה למלך (מעילה ז', ו', ד"ה וראיתי) דביטול ליכא אלא לבטל איסור, ולא לבטל, ועל דרך זה כ' הר"ן בנדרים (נט:), שהאיסור דרכו להתבטל ולא ההיתר. ובביאור המח' רש"י ותוס', ע' במש"כ בקובץ שעורים (פסחים קפ"ב), דרש"י ס"ל דהיסוד של ביטול ברוב הוא רובו ככולו, דכיון דהרוב הוא פיגול, למשל, א"כ נעשה כולו פיגול. אבל תוס' ס"ל דהיסוד של ביטול ברוב אינו רובו ככולו, אלא הוי דומה להלך אחר הרוב, ובהלך אחר הרוב הביאור הוא דאין צריכין לחוש להמיעוט וכמאן דליתא, אבל אינו נעשה כהרוב ממש.

(ח) **וש"מ נותן טעם ברוב לאו דאורייתא- הק' רעק"א בגלה"ש, לשי' תוס' בחולין דאפי' אם טע"כ דאורייתא הוא אינו אלא עשה, א"כ מהו ראיית הגמ', הרי אפי' אם דאורייתא הוא לא יהי' בו מלקות, והניח בקו'. וע' באחייעזר (יו"ד ריש סי' י') די"ל דאף אם איסור זו טכ"ע אינו אלא עשה, אבל אם הי' טכ"ע דאורייתא, יהי' יכול להצטרף לענין הלאו דלא יאכל כי קודש הם, ע"ש איך שביאר זה. וע' בתוס' קדושה (הובא דבריו בשלום רב), דדייק מש"כ רש"י דטעם כעיקר לאו דאורייתא הוא ללקות עליו, דלכא' לשון מיותר הוא. וביאר דס"ל לרש"י דאפי' אם אמרי' דטעם כעיקר דאורייתא, עכ"פ מוכח מדברי ר"ל דאין לוקין עליו, דאינו יותר מאיסור בעלמא. אבל אה"נ, אין מוכח מסוגיין דלאו דאורייתא הוא כלל. ואף דהק'**

בטהרת הקודש דביאר דבאמת ס"ל לרש"י שכל הקו' הוא מדרבנן, וס"ל דמה דאמרי' בכל דוכתי דחוזר וניעור, היינו מדרבנן, וא"כ מה דיכול לזרוק הדם במתני', היינו משום דמיירי דהיין נפל לדם, וא"כ מדאורייתא אמרי' דקמא קמא בטל, רק מדרבנן אמרי' דחוזר וניעור, וא"כ שפיר יש להק' דרק מדרבנן יש להעיר למה לא אמרי' רואין.

יא) ועוד תניא, ר"י אומר רואין אותו כאילו הוא יין אדום, אם דיהה מראהו כשר, ואם לאו פסול- הק' השפת אמת, מהו הדמיון בכלל לרואין דידן, בשלמא בענין נתינת טעם, דבעצם גם במין במינו האיסור נותן טעם, רק דאין נרגש הטעם, שהרי טעם ההיתר הוא ג"כ אותו טעם, א"כ אמרי' דרואין ההיתר כאילו הוא מין אחר, ובאמרי' דבשיעור שהי' האיסור נותן טעם במין אחר, הרי אמרי' דנותן טעם בההיתר של אותו מין, ואינו בטל. וכן לענין יין ודם במתני', אמרי' דכיון דדם זה הי' יכול לשנות אף מראה המים בכה"ג, א"כ אמרי' דאף דעכשיו נפל ליין, דבלא"ה הוי אדום, אמרי' דבלא"ה הי' נראה הדם וכשר לזריקה. אבל בברייתא זו דר' יהודה, החסרון בטבילה הוא רק בשינוי מראה, אבל בלא שינוי מראה אמרי' ביטול, וא"כ למה נאמר דרואין אותו דהוי כאילו הוא בר שינוי, א"כ יהי' בטל כל דין ביטול ברוב לפי זה, ואף מים במים לא יהי' בטל ברוב, דנימא רואין את המים כאילו הי' יכול לשנות המראה, ולכן שפיר י"ל דהת"ק חולק בזה, אבל לענין רואין דגמ' דידן, אולי כ"ע מודו דאמרי' רואין, והניח בצ"ע.